

STADSWANDELING bij *De Bekentenissen van Petrus*

In 2015 verscheen *De bekentenissen van Petrus* geschreven door Jeroen Windmeijer. Deze Leidse thriller is een verhaal in de stijl van Dan Brown dat zich afspeelt tegen de achtergrond van de Drie Oktoberfeesten die elk jaar worden gevierd ter herinnering aan het ontzet van de stad in 1574. Na drie maanden door de Spanjaarden te zijn belegerd werd Leiden toen bevrijd door een leger onder leiding van Willem van Oranje. Naast traditionele plechtigheden is er een kermis en overal in de stad is muziek.

Deze **stadswandeling** voert u langs locaties in het centrum van Leiden die een rol spelen in deze, inmiddels ook buiten Leiden, populaire thriller. U volgt hierbij de route die de hoofdpersonen Peter de Haan en Judith Cherev afleggen op woensdag 2 en donderdag 3 oktober 1996. De hier beschreven route is ca. 6 km lang en duurt ongeveer 2 uur. Het is geen rondwandeling. U eindigt in het hart van de stad. De wandeling biedt volop gelegenheid om te winkelen, een museum te bezoeken (u komt er onderweg verschillende tegen) of ergens wat te eten of te drinken.

Aan het begin van het boek bespreekt archeoloog en universitair docent Peter de Haan met studente Judith Cherev het onderwerp van haar afstudeerscriptie, als hij een mysterieus telefoontje krijgt van collega-archeoloog Thomas Konijnenberg. Die heeft iets bijzonders gevonden bij de opgravingen in de nieuwbouwwijk Roomburg. Peter en Judith gaan samen naar Roomburg. Bij de opgravingstent aangekomen zien zij iemand wegvlugten. In de tent vinden ze Thomas, zwaargewond en bewusteloos. Peter gaat naar een naburig huis om een ambulance en politie te bellen – Judith blijft achter bij Thomas. Thomas wordt in een ambulance naar het ziekenhuis vervoerd en Peter en Judith worden door de politie naar Peters appartement in de Boerhaavelaan gebracht. Daar vertelt Judith dat Thomas nog bij bewustzijn is geweest en haar een door hem verstopt kistje heeft aangewezen. Judith heeft dit kistje meegenomen. Terwijl Peter en Judith in gesprek zijn, worden ze gestoord door een gewapende man. Ze vluchten via het balkon en gaan langs een omweg naar het Academisch Ziekenhuis, waar Thomas ligt: ze willen met hem praten.

Thomas Konijnenberg is gebaseerd op een bestaand persoon. De opgravingen in Roomburg vonden plaats in de jaren 1995-1997 onder leiding van de Leidse archeoloog Tom Hazenberg. Zijn team heeft ook echt iets bijzonders gevonden: een verguld, bronzen ruitmasker uit de Romeinse tijd. Het is tegenwoordig te zien in Rijksmuseum van Oudheden in Leiden.

In het ziekenhuis worden Peter en Judith opnieuw belaagd, maar ze weten te ontkomen. Ze stoppen zich een tijdje in het stiltecentrum en ontsnappen uiteindelijk via een nooduitgang. Peter stelt voor het kistje te openen in het Instituut voor Archeologie waar hij een werkkamer heeft.

De wandeling begint op de hoek van de Stationsweg en de Morssingel, ca. 200 meter van station Leiden Centraal. Ongeveer halverwege de weg naar dit beginpunt vindt u de VVV/Tourist Information Leiden. → Voor de brug gaat u rechtsaf de Morssingel op.

Het grote complex links, dat helemaal doorloopt tot aan de Morspoort, werd in 1873 speciaal als academisch ziekenhuis gebouwd. Het was het eerste universitaire ziekenhuis in Nederland. Na een halve eeuw was het te klein en verhuisde het naar een paviljoencomplex achter het station. Sinds 1937 is in het oude ziekenhuisgebouw het Museum Volkenkunde gevestigd, een van de oudste volkenkundige musea ter wereld. De grote totempaal op het voorplein van het museum werd voor het museum gemaakt door indianen van de Noordwestkust van Amerika. 's Zomers ligt aan de steiger een *waka*, een kano uit Nieuw-Zeeland. De houten versieringen op de kano werden in 2005 ter plekke gemaakt door Maori-kunstenaars, die hiervoor speciaal waren overgekomen.

→ Steek bij een uitrit tussen de flats de straat over naar het voetpad aan de waterkant. Blijf dit pad met de bocht mee naar links volgen.

Rechts achter het spoor ziet u de nieuwe gebouwen van het Leids Universitair Medisch Centrum (LUMC). Vanaf 1995 zijn, in een omvangrijk nieuwbouwproject, bijna alle paviljoens van het Academisch Ziekenhuis Leiden (AZL) vervangen door nieuwbouw. Gebouw 1, waarin Thomas wordt verpleegd, is het hoge, deels oranje/paarse gebouw.

Na hun vlucht uit het ziekenhuis komen Peter en Judith uit de richting van het spoorviaduct aan op de Morssingel. Vanaf dit punt loopt u in hun voetsporen.

→ Ga voor een bocht in de weg linksaf de brug over. Voor u ziet u de Morspoort.

De Morspoort is een van de twee overgebleven stadspoorten van Leiden. De poort werd gebouwd in 1669 naar een ontwerp van de Leidse bouwmeester Willem van der Helm. In de zeventiende eeuw waren stadspoorten niet alleen functioneel, ze moesten ook de rijkdom en het prestige van de stad uitstralen. Ze werden vaak niet ontworpen door militaire ingenieurs, maar door civiele architecten en bouwmeesters.

→ Sla direct na de brug (nog voor de poort) rechtsaf en loop over het pad langs het water naar de molen.

Molen De Put is een reconstructie van een vroeg-zeventiende-eeuwse standaardmolen. De molen is in 1987 herbouwd op de originele fundamenten uit 1619. De Put is een werkende graanmolen. Als de molen open is kunt u er ter plekke gemalen graan kopen. De molenaar van De Put, Philip Pijnaken, is geboren in molen De Valk in Leiden. Zijn vader was tot 1981 beheerder van het daar gevestigde molennuseum.

→ Loop door naar de brug (Rembrandtbrug) en steek deze over. Loop rechtdoor de Weddesteeg in tot voorbij het witte huis.

De schilder Rembrandt Harmensz. van Rijn werd in 1609 in deze steeg geboren. Een gevelsteen in het appartementengebouw aan uw linkerhand geeft de plek aan waar zijn geboortehuis stond. Rembrandts vader bezat een moutmolen tegenover het huis van hetzelfde type als molen De Put. Rembrandt woonde en werkte, met een korte onderbreking, tot 1631 in Leiden. Toen vertrok hij naar Amsterdam. Een schilderij dat Rembrandt in 1628 in Leiden schilderde, *De apostelen Petrus en Paulus met elkaar in discussie*, speelt een rol in het boek.

→ Loop de Weddesteeg uit en steek de straat over. Sla rechtsaf en ga de eerste straat links in. Loop helemaal door tot voor het gebouw aan het einde van het pleintje (Arsenaalplein).

De gebouwen voor u, gelegen aan de Reuvenplaats, werden in de jaren tachtig van de vorige eeuw gebouwd als onderdeel van het zogeheten Witte Singel/Doelen-complex van de Universiteit Leiden. De Reuvenplaats is genoemd naar Caspar Jacob Christiaan Reuven (1793-1835), de eerste hoogleraar archeologie ter wereld en ook de eerste directeur van het Rijksmuseum van Oudheden. Tot 2014 was hier het Archeologisch Instituut gevestigd. De werkkamer van Peter de Haan ligt aan de achterkant van het gebouw en biedt uitzicht op de Universiteitsbibliotheek. In tegenstelling tot wat in het boek wordt vermeld, kunnen de ramen van de gebouwen aan de Reuvenplaats niet open.

Peter en Judith weten het kistje open te krijgen en fotograferen de inhoud ervan. Dan worden ze gestoord door Peters oude leermeester Pieter Hogers. Ze vertrouwen hem niet en vluchten door het raam naar buiten. Om eventuele achtervolgers af te schudden, besluiten ze zich te verschuilen in de mensenmassa's die Leidens Ontzet aan het vieren zijn.

→ Ga linksaf de Arsenaalstraat in, loop door tot aan het water, sla daar linksaf en loop even verderop onder de Doelenpoort door.

De Doelenpoort werd gebouwd in 1645 naar ontwerp van de Leidse stadsbouwmeester Arent van 's Gravesande. Het beeldhouwwerk stelt Sint Joris met de draak voor. Het werd gemaakt door beeldhouwer Pieter Adriaensz. 't Hooft. De poort gaf toegang tot de oefenterreinen van de Leidse Schutterij die achter u gelegen waren. De Leidse schutterij bestond tot 1798, maar had al sinds het midden van de zeventiende eeuw vrijwel geen militaire functie meer. Aan het begin van de negentiende eeuw werd het Doelenterrein getransformeerd tot kazerne. Er zijn verschillende regimenten gelegerd geweest. Als laatste verliet in 1980 de Militaire Koksschool het terrein. Het is nu deels bebouwd met woningen en deels met gebouwen van de universiteit.

Op de hoek van de Doelengracht en de Groenhazengracht ziet u ambachtelijk bakker Ús Bertus. Hier wordt al sinds 1933 Fries brood gebakken. Ook kunt u hier brood kopen dat gebakken is met meel van molen De Put.

➔ Ga direct na de poort rechtsaf het bruggetje over en loop rechtdoor de Groenhazengracht af tot aan het water: u bevindt zich nu op het Rapenburg. Rechts achter u is op de hoek de Bibliotheca Thysiana.

De Bibliotheca Thysiana werd gebouwd in 1655 naar ontwerp van Arent van 's-Gravesande. De bouw werd gefinancierd uit de nalatenschap van Johan Thysius (1621-1653), een gefortuneerd geleerde en boekenverzamelaar. Het gebouw dient nog steeds voor de huisvesting van de, eveneens door hem nagelaten, verzameling boeken en pamfletten. Het was de eerste openbare bibliotheek van Nederland. Het gebouw behoort tot de Top 100 van Nederlandse monumenten.

➔ Ga linksaf het bruggetje over en loop het Rapenburg af. Steek de straat over en blijf rechtdoor lopen tot op een brede brug (Bostelbrug). Steek het zebrapad over en sla linksaf. Loop door tot de brug tegenover de winkelstraat.

*(U kunt hier de route inkorten door rechtdoor te lopen tot de volgende brug en over het water rechtsaf de Oude Singel op te gaan. Na honderd meter, iets voorbij Museum De Lakenhal, ziet u rechts een voetgangersbruggetje. U pakt de route dan op bij *)*

➔ Ga linksaf het zebrapad op en de Blauwpoortsbrug over.

Veel Leidenaren verkleden en schminken zich om Leidens Ontzet te vieren. Alle benodigheden hiervoor zijn tijdens deze dagen te koop op de Blauwpoortsbrug.

Peter en Judith vermommen zich en gaan de kermis op. Om even afstand te nemen van alles wat er gebeurd is, stappen ze in het reuzenrad op de Lammermarkt.

➔ Ga meteen na de Blauwpoortsbrug scherp rechtsaf. Loop met de bocht mee langs het water tot de overzijde van het plein. Steek hier het zebrapad over en ga naar links (Nieuwe Beestenmarkt). Loop door tot de hoek van de Lammermarkt tegenover de molen.

De Lammermarkt is tijdens de viering van Leidens Ontzet het hart van de festiviteiten en het middelpunt van een van de grootste kermissen van Nederland. De komende jaren is dat echter anders. In 2015 is hier de bouw gestart van de diepste ondergrondse parkeergarage van ons land. De opening is gepland in 2017. Daarna zal de Lammermarkt weer als vanouds deel uitmaken van de Leidse kermis.

Molenmuseum De Valk is een stellingmolen uit 1743. Sinds kort kan de molen ook weer malen. De laatste molenaarsfamilie heette Van Rhijn. Een familierelatie met Rembrandt van R(h)ijn bleek, tot teleurstelling van de familie, niet aantoonbaar.

Het ritje in het reuzenrad wordt Peter en Judith bijna fataal omdat een handlanger van Hogers ze opmerkt. Ze weten aan hem te ontkomen en gaan naar Judiths huis in het Groot Sionshof.

➔ Ga rechtsaf de Lammermarkt op en vervolgens na honderd meter rechtsaf de Lange Scheistraat in. Loop rechtdoor een voetgangersbruggetje over. Rechts achter u ziet u Museum De Lakenhal.

De Lakenhal werd in 1640 gebouwd en is eveneens een ontwerp van Arent van 's-Gravesande. Hier werd het Leidse laken (een vervilte wollen stof) gekeurd en voorzien van een kwaliteitsmerk in de vorm van een loodje. Leids laken was van hoge kwaliteit en Leidse lakenloodjes zijn dan ook teruggevonden tot in Amerika en China. Sinds 1874 is hier Museum De Lakenhal gevestigd. Topstuk in de collectie van het museum is het altaarstuk *Het laatste oordeel* van Lucas van Leyden, dat zich oorspronkelijk in de Pieterskerk bevond. Vanwege een ingrijpende verbouwing is het museum tot medio 2018 gesloten.

* ➔ Ga het voetgangersbruggetje over. Loop rechtdoor de steeg in en ga aan het einde daarvan linksaf. Loop door tot de Sionsteeg.

Links voor u ziet u een gedeelte van het Caeciliagasthuis. In dit voormalige klooster werd door het stadsbestuur van Leiden in 1596 een ziekenhuis gevestigd. Dit ziekenhuis ging in 1636 een overeenkomst aan met de Leidse Universiteit, zodat praktijkonderwijs aan het ziekbed kon worden gegeven. Het Caeciliagasthuis was hiermee het eerste academische ziekenhuis van Nederland en een voorloper van het AZL en het LUMC. De beroemde arts, botanicus en scheikundige Herman Boerhaave (1668-1738) behandelde hier patiënten en gaf er les aan studenten. Hij was tevens hoogleeraar en rector magnificus van de Leidse Universiteit. Tegenwoordig is hier Museum Boerhaave gevestigd, het Rijksmuseum voor de Geschiedenis van de Natuurwetenschappen en de Geneeskunde.

Het Groot Sionshof is rechts achter u. Het hof werd in 1480 gesticht aan de Papen-gracht, maar verhuisde in 1668 naar deze locatie. Het voormalige klooster dat zich hier bevond, werd toen verbouwd naar een ontwerp van stadsbouwmeester Willem van der Helm, de opvolger van Arent van 's-Gravesande. Het hofje is privéterrein, maar overdag is de poort meestal open. Als u de privacy van de bewoners respecteert, kunt u binnen even een kijkje nemen.

Judith Cherev heeft hier een huisje aan de zuidzijde (links), theologiestudent Mark Labuschage woont tegenover haar. Peter en Judith laten de foto's aan Mark zien en vragen hem de tekst te vertalen. Tot hun verbazing blijkt hij de tekst al te kennen. Mark raadt hen aan contact te zoeken met de weduwe van Huibrecht Eco, oud-bibliothecaris van de Leidse universiteitsbibliotheek. Hij regelt een afspraak met mevrouw Eco. Het drietal wordt gestoord door de politie. Peter en Judith verstoppelen zich in een kast op de eerste verdieping en klimmen uiteindelijk uit het

raam van de slaapkamer naar buiten. Daar komen ze opnieuw hun achtervolger tegen. Met hulp van Mark weten ze te ontkomen en gaan ze op weg naar mevrouw Eco.

➔ Ga even terug tot de hoek met de Lange Lijsbethsteeg en loop daar rechtdoor naar de Jacob van Rijnsdorpplaats. Loop met een zigzag (links-rechts) over het pleintje rechtdoor. Ga aan het eind linksaf de Sint Ursulasteeg in. U komt uit bij een winkelstraat. Steek deze over en ga rechtdoor, tussen de huisnummers 33 en 35, de smalle Kennewegsteeg in.

De Kennewegsteeg is een zogeheten watersteeg. Toen in de veertiende eeuw de Rijn versmald werd en er huizen op de nieuwe oevers kwamen, eisten de bewoners van de Haarlemmerstraat dat zij hun verbinding met de Rijn zouden behouden. Tussen – en soms onder – de huizen aan de Rijn zijn nu nog tien van deze waterstegen te vinden.

➔ Sla aan het einde van de steeg linksaf, loop langs het water (Apothekersdijk/Stille Rijn) door tot het einde van de straat.

Vlak voor het einde van de Stille Rijn ziet u links een poortje met een gevelsteen dat een watersteeg afsluit. Hier bevonden zich in de zeventiende eeuw een stalhouderij en slagerij.

➔ Ga rechtsaf de brug over en sla meteen linksaf. Rechts van u ziet u, op de hoek van de Aalmarkt en de Mandenmakerssteeg, het gebouw van de voormalige Leidse waag.

De waag is gebouwd in 1657 naar een ontwerp van de architect Pieter Post. Het reliëf boven de deur is van de beeldhouwer Rombout Verhulst. Boeren uit de omgeving waren verplicht hier, tegen betaling, hun boter en kaas te laten wegen voordat deze mocht worden verkocht. Dit gebeurde nog tot in het midden van de twintigste eeuw. Sinds 2015 is er een restaurant in het waaggebouw gevestigd. ‘Leidse kaas’ wordt nog steeds gemaakt. Het is vetarme komijnekaas in een rode korst, voorzien van de Leidse sleutels. Sinds 1997 is het een van de weinige door de EU beschermde Nederlandse streekproducten; de kaas mag alleen gemaakt worden in de directe omgeving van Leiden.

Het waaggebouw is in de vroege ochtend van 3 oktober het toneel van een eeuwenoude traditie. Iedereen die in Leiden geboren is of in Leiden woont, komt in aanmerking voor de uitreiking van twee haringen en een wittebrood (in de vorm van een klein vloerbroodje, Geusje genaamd). Deze traditie gaat terug tot 1574 toen Leiden werd ontzet na 130 dagen te zijn belegerd door de Spanjaarden. Naar schatting een derde van de Leidse bevolking is toen door honger en ziekte omgekomen. Tegenwoordig zijn de uitgereikte haring en wittebrood een traktatie voor duizenden Leidenaren, die daarvoor graag bij de waag in de rij staan.

→ Loop door langs het waaggebouw en ga naar links de Visbrug op. Ga rechtdoor (Hoogstraat) en sla voor de volgende brug rechtsaf de Oude Rijn op.

Mevrouw Eco woont op de Oude Rijn. In de voormalige werkkamer van haar overleden echtgenoot ontdekken Peter en Judith een verborgen schrift met een vertaling van de teksten die zij in het kistje van Thomas gevonden hebben. Ze brengen de nacht in het huis van mevrouw Eco door en gaan in de vroege ochtend via de achterdeur bij de Burcht naar buiten. Daar lopen ze Peters vriend Luuk tegen het lijf, die eveneens op de Oude Rijn woont. Luuk nodigt Peter en Judith bij hem thuis uit en ze vertellen hem alles. Luuk stelt voor naar de Pieterskerk te gaan om te zien of er in het archief van de kerk misschien meer te vinden is.

→ Loop de Oude Rijn af en ga ongeveer halverwege rechtsaf door een poort het Van der Sterrepad in. Loop door tot het plein voor de Burcht.

De Burcht is het oudste monument van Leiden en ook het enige Nederlandse mottekasteel dat bewaard is gebleven. De kunstmatige heuvel (motte) dateert al uit de negende eeuw. Oorspronkelijk stond daarop een houten verdedigingswerk. De huidige tufstenen burcht werd in de tweede helft van de dertiende eeuw gebouwd. Omdat de burcht niet lang daarna midden in de stad kwam te liggen, verloor hij zijn militair belang. De burggraaf van Leiden was echter eigenaar van alle grond in de uiterwaarden van de Rijn, ook binnen de stad. Bovendien waren aan de Burcht tolrechten verbonden. Dat leidde regelmatig tot conflicten tussen stad en burggraaf, waaraan pas een einde kwam toen de Burcht in het midden van de zeventiende eeuw in handen kwam van het Leidse stadsbestuur. De Burcht is zowel een gebouw (het kasteel) als een archeologisch (de motte) rijksmonument. De eigenaren van de panden rondom de Burcht betalen nog steeds 'Burchtgeld' omdat ze onder bescherming van de Burcht wonen. Overdag is de Burcht vrij toegankelijk. Het loont zeker de moeite om naar boven te lopen en dit bijzondere monument van binnen te bekijken.

→ Ga voorbij de Burcht linksaf en direct na de poort rechtsaf de Burgsteeg in. Loop rechtdoor de Koornbrug over.

De Koornbrug of Koornbeursbrug is gebouwd in 1642. Hij is zo breed, omdat hij bedoeld was als korenmarkt. De overkappingen werden in 1825 toegevoegd naar een ontwerp van stadsarchitect Salomon van der Paauw. De grote ronde luiken midden onder de overkappingen geven toegang tot voorraadzolders, waar graanhandelaren hun onverkochte voorraad konden opslaan. De gietijzeren roosters links en rechts dienden voor luchtcirculatie.

→ Loop rechtdoor de Koornbrugsteeg in. Steek de Breestraat over en sla rechtsaf. Rechts ziet u het Stadhuis van Leiden.

De gevel van het stadhuis dateert uit 1598 en is deels ontworpen door de Haarlemse bouwmeester Lieven de Key. Een gedicht boven de deur links van de bordestrap herinnert aan het Beleg en Ontzet van Leiden. Het aantal dagen en het jaar van het beleg zijn in het gedicht verborgen. De vierde en elfde regel geven hiervoor aanwijzingen. (Onder 'Praktische informatie' vindt u de 'oplossing'.)

➔ Ga voorbij het stadhuis de Pieterskerkchoorsteeg in en loop deze helemaal uit tot de Pieterskerk. Loop linksom langs de kerk de Kloksteeg in. U houdt de kerk aan uw rechterhand. Via het Pieterskerkcafé (Kloksteeg 16) kunt u een kijkje in de kerk nemen.

De eerste Pieterskerk werd in 1121 gewijd aan de heiligen Petrus (Pieter) en Paulus en diende als hofkapel voor de graven van Holland. De priesters waren leden van de zogeheten Duitse Orde, een religieuze ridderorde die ontstond aan het einde van de twaalfde eeuw. De huidige kerk kwam tot stand in de 15de en 16de eeuw. Sinds 1971 is de kerk niet meer als zodanig in gebruik maar dient hij onder andere voor plechtigheden van de Universiteit Leiden. Ook wordt hier sinds 1574 elk jaar op 3 oktober een dankdienst gehouden. Samen met de uitreiking van haring en wittebrood en de kermis is dit een van de meest constante 3 oktober-tradities. De oorspronkelijke sacristie bevindt zich direct rechts als u de kerk binnenkomt. Een belangrijk schilderij dat tot de Reformatie in de Pieterskerk hing, was *Het Laatste Oordeel* (1526) van Lucas van Leyden. Als de zijluiken van dit drieluik zijn gesloten, zijn Petrus en Paulus te zien. Volgens een recent artikel zijn zij 'in heftig dispuut gewikkeld'. Het origineel bevindt zich nu in de collectie van Museum De Lakenhal; in de Pieterskerk hangt een reproductie op ware grootte.

In het boek hangt in de Pieterskerk een kopie van een schilderij van Rembrandt uit 1628, *De apostelen Petrus en Paulus met elkaar in discussie*. Men is niet meer zo zeker van de identiteit van de twee mannen. De titel is tegenwoordig dan ook *Twee oude mannen in dispuut*. Het origineel hangt in de National Gallery of Victoria te Melbourne (Australië).

Peters vriend Luuk ontpopt zich als een verrader. Hij sluit Peter en Judith op in de sacristie van de Pieterskerk. Ze worden enige tijd later bevrijd door de predikant die de dankdienst komt houden. Ze besluiten naar de Hortus Botanicus te gaan om hun gedachten te ordenen.

➔ Loop de Kloksteeg verder in tot de hoek bij het Pieterskerkplein. Tegen de gevel van de uitstekende kapel ziet u verschillende plaquettes die herinneren aan de Pilgrim Fathers.

De Pilgrims of Pilgrim Fathers waren een groep streng protestantse vluchtelingen uit Engeland, die van 1609 tot 1620 in het gebied rondom de Pieterskerk woonden en werkten. Uiteindelijk konden ze niet aarden in Nederland en de meesten van hen gingen naar Amerika. Daar worden ze beschouwd als de grondleggers van de Ver-

enigde Staten. Hun Thanksgiving Day (dankzeggingsdag), een nationale feestdag in de VS en in Canada, zou gebaseerd zijn op de viering van Leidens Ontzet.

*(U kunt hier de route verder inkorten door rechtdoor te lopen, de Kloksteeg uit, en over de brug rechtsaf het Rapenburg op te gaan. Na dertig meter ziet u aan uw linkerhand het hek van het Academiegebouw van de Leidse Universiteit. U bent dan in de beschreven route bij **.)*

Loop rechtsaf voor de Pieterskerk langs en ga aan het einde van het plein weer rechtsaf. Neem de eerste steeg links (Muskadelsteeg).

Peter en Judith komen de Pieterskerk binnen door de hoofdingang op het Pieterskerkplein en gaan weer naar buiten door het Noordportaal iets voorbij de Muskadelsteeg.

➔ Sla op het plein (Gerecht) linksaf. Aan uw linkerhand ziet u het Gravensteen.

Het Gravensteen (in het midden, met toren) werd gebouwd in de veertiende eeuw en diende als gevangenis voor de graven van Holland en later voor de stad Leiden. In de zestiende eeuw werd het complex uitgebreid met een cellenblok (het linkergebouw) en in de zeventiende eeuw met de stedelijke rechtbank of vierschaar (het rechtergebouw). Lijfstraffen en executies werden op het Gerecht voltrokken; de rechters keken toe vanaf de galerij voor het Gravensteen.

➔ Loop verder langs het Gravensteen en ga rechtdoor de Houtstraat in. Loop deze uit, ga de brug over en vervolgens naar links het Rapenburg op. Loop door tot het hek van het Academiegebouw aan uw rechterhand.

****** Het hek van het Academiegebouw geeft tevens toegang tot de achter de gebouwen gelegen Hortus Botanicus.

Het Academiegebouw (links) dateert uit 1516 en was oorspronkelijk de kapel van een klooster. Het gebouw werd in 1581 in gebruik genomen door de Leidse universiteit, die enige jaren daarvoor, in 1575, was gesticht. Er was toen behoefte aan een protestantse universiteit en de instelling werd aan Leiden gegund als beloning voor het verzet tegen het Spaanse leger. De stad had de inkomsten ervan ook hard nodig. Het Academiegebouw, waar oraties en promoties volgens eeuwenoude tradities plaatsvinden, is nog steeds het hart van de universiteit. Boven de deur is het raam van het zweetakmertje, de ruimte waar vroeger de kandidaten de uitkomst van hun examen afwachtten. Nog steeds mogen afgestudeerden, doctoren en eredoctoren er hun handtekening op de muur zetten. Leden van het Koninklijk Huis hebben hier hun handtekening staan, maar ook bijvoorbeeld Winston Churchill en Nelson Mandela.

*(U kunt hier de route inkorten door verder te lopen langs het Rapenburg. Houd bij de Y-splitsing links aan en loop door langs het water. Bij de T-splitsing aan het einde van het Rapenburg bent u in de beschreven route bij ***)*

➔ Ga door het hek en de poort de Hortus Botanicus in en loop door naar de houten omheining. Tot hier hebt u gratis toegang. De Hortus Botanicus geldt als een museum en is niet altijd geopend, zie 'Praktische informatie' voor de openingstijden. Een bezoekje aan de Hortus is zeker de moeite waard.

De Hortus Botanicus werd in 1590 gesticht als onderdeel van de universiteit. Het is de oudste botanische tuin van Nederland. De oorspronkelijke tuin besloeg alleen de voortuin, tot aan het water. Binnen de houten omheining is een reconstructie van die tuin te zien. Links naast de poort achter u staat nog een Gouden Regen die door de eerste hortulanus, Dirck Cluyt, is geplant. In de achttiende en negentiende eeuw werd de tuin over het water heen aanzienlijk uitgebreid. Bekende gebouwen zijn de Victoriakas (links achter de bomen), waar elk jaar de spectaculaire Victoria Amazonica-waterlelie bloeit, en de Orangerie (rechts) uit 1744, naar ontwerp van Daniel Marot. Achter de Orangerie bevinden zich de grote tropische kassen.

Peter en Judith nemen plaats op een bankje voor de grote kassen en bespreken hun opties. Als Peter even wegloopt om na te denken wordt Judith door Pieter Hogers en twee agenten aangehouden en afgevoerd. Peter vlucht verder de Hortus in. Als hij een verlaten kajak ziet, stapt hij erin en vaart weg.

➔ Loop terug naar het Rapenburg en sla rechtsaf. Ga bij de Y-splitsing rechtdoor de Kaiserstraat in en ga voor de brug linksaf, de Boisotkade op.

Peter vaart in zijn gestolen kajak in de Witte Singel aan uw rechterhand.

➔ Loop door tot op de hoge Vlietbrug. Links van u ziet u het voormalige Gemeentearchief van Leiden.

Het Gemeentearchief werd gebouwd aan het einde van de negentiende eeuw naar een ontwerp van rijksbouwmeester Daniël Knuttel. Het gebouw was het eerste in zijn soort in Nederland. Nu is er het regionaal kennis- & adviescentrum voor archieven, monumenten, archeologie en bouwhistorie gevestigd. Hier worden onder andere de Pilgrim Archives bewaard, de Leidse archieven met betrekking tot de Pilgrim Fathers en hun verblijf in Leiden.

De Vlietbrug over het Vlietgat was vroeger onderdeel van de stadsverdedigingswerken. Rechts stond oorspronkelijk een stadsmuur. In de vroege ochtend van 3 oktober 1574 kwamen hier de watergeuzen aan en voeren met hun proviandschepen de stad in.

Peter volgt enige tijd de route die ook de watergeuzen namen.

➔ Ga meteen voorbij de Vlietbrug links een paadje op en direct weer links (Consciëntieplein) om beneden bij de Vliet uit te komen. Loop langs de Vliet tot u terug bent op het Rapenburg. Ga hier naar rechts en loop door tot een T-splitsing.

*** Steek hier de Doezastraat over en loop het Van der Werfpark in tot bij het standbeeld.

Het Van der Werfpark is aangelegd op een terrein dat braak kwam te liggen na de ontploffing van een kruitschip in 1807. Een gedenksteen in de kademuur links achter u herinnert aan deze ramp. Het standbeeld is dat van de naamgever van het park, Pieter Adriaansz. Van der Werf, burgemeester van Leiden tijdens het beleg. Hij zou, toen zijn hongerende stadsgenoten aandrongen op brood of overgave, zijn zwaard hebben getrokken en hebben gezegd: "Als gij dan door mijn dood geholpen zijt, slaat de handen aan dit lichaam, snijdt het in stukken en deel het uit zo ver als mogelijk is".

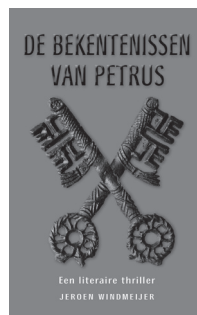
In de vroege ochtend van 3 oktober, nog voor de uitdeling van haring en wittebrood, komen honderden Leidenaren samen bij het beeld van Van der Werf om liederen uit de tijd van het beleg te zingen. En natuurlijk ook het Leidse Volkslied.

➔ Loop verder, het Van der Werfpark uit, ga links de brug over en dan rechtsaf het Steenschuur op. Steek de Breestraat over en loop over het Gangetje naar de Karnemelksbrug. Op zaterdag is het hier markt en kan het druk zijn.

Het Gangetje was oorspronkelijk een smalle gracht met een nog smallere steeg ernaast. Toen in verband met het toenemende autoverkeer elders in de stad grachten werden gedempt, werd het Gangetje, om diezelfde reden, echter overwelfd. Het is nog steeds mogelijk om onder het Gangetje door te varen.

Peter vaart in zijn kajak onder het Gangetje door en gaat onder de Karnemelksbrug rechtsaf de Nieuwe Rijn op. Hij peddelt terug naar de opgraving in Roomburg. Daar wordt hij neergeslagen. Hij komt bij in een bunker, waar ook Judith zich bevindt. Ze zitten gevangen!

Wie *De bekentenissen van Petrus* heeft gelezen, weet hoe dit afloopt. Voor wie het nog moet lezen houden we de spanning er graag even in. Het boek, uitgegeven door de Leidse uitgeverij Primavera Pers, is te koop bij de goede Leidse boekhandels (maar ook bij niet-Leidse boekhandels!), ISBN 978-90-5997-200-1, € 19,50.

PRAKTISCHE INFORMATIE

Als u terug wilt naar station Leiden Centraal of de VVV/Tourist Information kunt u in de Korevaarstraat (even terug het Gangetje over en dan schuin naar links) een bus nemen. Alle bussen aan deze kant van de straat gaan naar station Leiden Centraal.

Een deel van het opgravingsterrein in Roomburg is een beschermd archeologisch rijksmonument, Archeologisch Park Matilo (<http://www.parkmatilo.nl/>). Er is onder andere een reconstructie van het Romeinse castellum te zien dat daar zo'n 2000 jaar geleden lag. U kunt vanaf de overzijde van de Korevaarstraat verschillende bussen naar het park nemen: bussen 186 en 187 richting Gouda (halte: Zorgcentrum Roomburgh), en bussen 2 richting Leiderdorp, 169 richting Alphen a/d Rijn en 182 richting Gouda (halte: Leiderdorpse brug). Zie voor actuele vertrektijden: <http://www.arriva.nl/> of <http://9292.nl/>.

Als u niet opziet tegen een flinke wandeling kunt u ook naar Matilo lopen: ga voorbij de Karnemelksbrug naar rechts de Nieuwe Rijn op. Steek de Hooigracht over en loop rechtdoor tot de eerste brug. Steek deze over en ga aan de overkant linksaf, de Utrechtse Veer op. Sla aan het einde van deze straat rechtsaf. Steek over bij het zebrapad naar links en ga rechtdoor, de Utrechtsebrug over. Sla na de flat linksaf (Utrechtse Jaagpad) en ga met de bocht mee naar rechts. Volg het water tot u niet meer verder kunt (hek) en sla daar rechtsaf. Ga de trap op naar boven, ga linksaf de Wilhelminabrug over en neem direct na de brug de trap naar beneden. Loop om de watertoren heen en ga met de bocht mee langs het water (Utrechtse Jaagpad) naar rechts. Loop door tot u, vlak voor een hoge brug de Matilo Tunnel (fietspad) aan uw rechterhand ziet. Neem de tunnel naar de andere kant van de weg en loop rechtdoor het fietspad tussen de flats op. Na enige minuten bent u in Archeologisch Park Matilo.

De **oplossing** van het gedicht in de gevelsteen van het stadhuis:

Het middelste deel van het gedicht bestaat uit 130 grotere letters en dat is het aantal dagen dat het beleg geduurd heeft. De nog iets grotere, vergulde letters kunnen als Romeinse cijfers gelezen worden; lees de de U als V en de W als V V. Dat levert 1574 op, het jaar van het beleg.

Openingstijden van het Pieterskerkcafé:

Dagelijks tussen 11:00 en 18:00 uur. De entree voor de kerk bedraagt € 3,-. Bij activiteiten kan de kerk gesloten zijn.

Openingstijden van de Hortus Botanicus:

Van 1 april t/m 31 oktober dagelijks van 10:00 tot 18:00 uur en van 1 november t/m 31 maart dinsdag t/m zondag van 10:00 tot 16:00 uur. De Hortus is gesloten op: 3 oktober (Leidse Ontzet) en in de periode van Kerst t/m Nieuwjaar. De entree bedraagt € 7,-, maar de Museumjaarkaart is geldig.

Samenstelling: © 2016 Sijbrand de Rooij | Gebaseerd op de Leidse thriller *De Bekenntnissen van Petrus*, © 2015 Jeroen Windmeijer | Redactie: Toon Vugts/Primavera Pers